

Богдан Миколайович АНДРУШКІВ

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедрою менеджменту інноваційної діяльності та підприємництва,
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Борис Олегович ЯЗЛЮК

доктор економічних наук, професор,
декан факультету аграрної економіки і менеджменту,
Тернопільський національний економічний університет
E-mail: b.yazliuk@tneu.edu.ua

Оксана Іванівна ВІВЧАР

кандидат економічних наук,
Доцент кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань,
Тернопільський національний економічний університет
E-mail: o.vivchar@tneu.edu.ua

Ольга Богданівна ПОГАЙДАК

доктор економічних наук, старший науковий співробітник,
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Наталія Богданівна КИРИЧ

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедрою менеджменту у виробничій сфері,
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

РЕГІОНАЛЬНІ БЮРО З ДІАГНОСТИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОБРОВОЇЛЬНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД – ЗАСІБ СТРАТЕГІЧНОГО БЕЗПЕКОВОГО РОЗВИТКУ

(громадський інструментарій підвищення рівня майнової та економічної безпеки суб'єктів господарювання)

Андрушків, Б. М. Регіональні бюро з діагностики економічної безпеки суб'єктів господарювання в умовах організації добровільних об'єднань територіальних громад – засіб стратегічного безпекового розвитку [Текст] / Богдан Миколайович Андрушків, Борис Олегович Язлюк, Оксана Іванівна Вівчар, Ольга Богданівна Погайдак, Наталія Богданівна Кирич // Український журнал прикладної економіки. – 2018. – Том 3. – № 2. – С. 8–16. – ISSN 2415-8453.

Анотація.

Вступ. У статті обґрунтовано тезу про те, що серед всіх негативних явищ у безпековій сфері, які проявили себе, в умовах державного становлення, та формування добровільних об'єднань територіальних громад, найяскравіше проявило себе та зайняло, значиме місце у злочинному світі, – рейдерство, яке стало буквально «бичем» періоду формування не лише ринкових, а і безпосередньо майнових відносин. Для розв'язання проблем в умовах правового нігілізму підприємці, вимушені звертатись не до правоохоронних органів загалом, а до судів. На цьому ґрунті отримав розвиток правовий бум серед

підприємців, адже, на даний час, немає достатньо обґрунтованих засобів та правових знань у цій сфері, які у вузах теж практично не дають.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні необхідності створення регіональних бюро з діагностики економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Результати. Здійснено аналіз стану економічної безпеки суб'єктів господарювання у період державного становлення та формування добровільних об'єднань територіальних громад.

Висновки. Запропоновано створення регіональних бюро з діагностики економічної безпеки суб'єктів господарювання, які могли б функціонувати в умовах організації добровільних об'єднань територіальних громад, і використовувалися як засіб стратегічного безпекового розвитку.

Ключові слова: економічна та майнова безпека, рейдерство, об'єднання територіальних громад, безпековий розвиток, стратегія.

Bohdan Mykolaiovych ANDRUSHKIV

Doctor of Economics, Professor,
Head of the Management of Innovative Activity and Entrepreneurship Department,
Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Borys Olehovych YAZLYUK

Doctor of Economics, Professor,
Dean of the Faculty of Agricultural Economics and Management,
Ternopil National Economic University

Oksana Ivanivna VIVCHAR

PhD in Economics,
Associate Professor of Department of Economic Security and Financial Investigations,
Ternopil National Economic University

Olha Bohdanivna POHAIDAK

Doctor of Economics, Senior Researcher,
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,

Nataliia Bohdanivna KYRYCH

Doctor of Economics, Professor,
Head of the Management in the industrial sector Department,
Ternopil Ivan Puluj National Technical University

**REGIONAL BUREAU ON THE ECONOMIC SAFETY DIAGNOSIS OF ECONOMIC ACTIVITY
SUBJECTS IN THE CONDITIONS OF FORMING VOLUNTARY ASSOCIATIONS OF LOCAL
COMMUNITIES – THE TOOL OF STRATEGIC SECURITY DEVELOPMENT**

(public toolkit for raising the level of property and economic security of economic entities)

Annotation

Introduction. *The article substantiates the thesis that raiding (literally a «scourge») have shown themselves the most clearly and occupied a significant place in the criminal world among all the negative phenomena in the security sphere in the state formation conditions and forming voluntary associations of local communities in the period of formation market and property relations. To solve problems entrepreneurs are forced to appeal not to law enforcement agencies in general, but to the courts in terms of legal nihilism. On this basis, a legal boom*

has developed among entrepreneurs because there is no sufficiently substantiated means and legal knowledge in this area currently. This knowledge are not given practically in higher educational establishments.

The purpose of the study is to substantiate the need to establish regional offices for the diagnosis of business entities economic security.

Results. The analysis of the economic security level of economic entities was carried out during the period of state formation and the formation of voluntary associations of territorial communities.

Conclusions. It was proposed to create regional offices for the diagnosis of economic security at business entities that could function in the organization of voluntary associations of territorial communities and were used as a means of strategic security development.

Keywords: economic and property security, raiding, territorial communities association, security development, strategy.

JEL classification: R 22; R 50; R 59

Вступ

Під час обговорення та захисту дисертацій у спеціалізованій ученій раді Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя з проблем економічної та майнової безпеки виявлено виключну зацікавленість у посиленні безпекової компоненти підприємств, що функціонують в умовах добровільних об'єднань територіальних громад.

Не дивлячись на тимчасовість, наприклад, явища рейдерства та інших економічних зловживань, є необхідність розглядати цю проблематику в контексті адміністративно-територіальної реформи, подальшої її розробки в цій сфері суспільного життя з тим, щоб не створювати підґрунтя для його розвитку, а дати імпульс для розвитку на суб'єктах господарювання істинно правових відносин, що є актуальним в умовах входу України у Європейську співдружність. Ця стаття є спробою зробити крок в цьому напрямі.

Працю з цієї проблематики варто вважати актуальною та своєчасною. Враховуючи невизначеність щодо тривалості існування таких явищ як рейдерство та економічні зловживання у нашій державі, стаття скерована на вивчення передумов створення регіональних бюро з діагностики економічної безпеки суб'єктів господарювання в умовах формування добровільних об'єднань територіальних громад і може послужити засобом стратегічного безпекового прогнозування та діагностики економічної безпеки для організації протистояння цій економічній проблемі, передаючи досвід та знання з підвищення рівня економічної та майнової безпеки на підприємствах.

Необхідно відзначити, що сьогодні в Україні створена певна законодавча та нормативна бази, які спрямовані на врегулювання відносин у сфері бізнесово-підприємницької діяльності, вивченню природи виникнення проблем економічної та майнової безпеки. Бази системно і постійно вдосконалюються, заповнюючи прогалини в тій чи іншій сфері економічного життя. Необхідно відзначити, що власне недостатня обізнаність підприємців з чинним законодавством, його недосконалістю, досить часто провокує не лише до вчинення зловживань самими підприємцями, а і у багатьох випадках, для цілеспрямованого використання недосконалостей законодавства для майнового і фінансового збагачення. Сьогодні в Україні досить часто (особливо в останні роки) проявляють себе випадки, коли окремі суб'єкти підприємницької діяльності, зловживаючи своїм становищем з метою отримання не лише прибутку, а і власної вигоди у формі майна, знову ж таки користуючись недосконалістю законодав-

ства, порушують права та законні інтереси своїх колег, інших підприємців та рейдерськими методами захоплюють їх власність, майно, фінанси тощо.

З метою фінансового та майнового захисту від можливих зловживань зі сторони інших осіб в т.ч. рейдерів, на великих підприємствах зазвичай створюються юридичні служби, на менших практикують залучення фахівців – юристів, які здійснюють правовий супровід господарської діяльності підприємства, та, як показує практика, вони є (в умовах хабарництва, підкупу і т.п.) мало ефективними.

Стаття 42 Конституції України закріплює право кожного громадянина України (не виключаються і іноземці) на підприємницьку діяльність. Право на неї мають як юридичні особи, тобто підприємства, установи, організації усіх форм власності, так і окремі фізичні особи в т.ч. і без громадянства [1].

Підприємництво здійснюється на основі вільного вибору підприємцем видів підприємницької діяльності, самостійного формування програми діяльності і т. д. Держава в свою чергу, гарантує всім підприємцям, незалежно від обраних ними організаційно-правих форм діяльності, рівні права та рівні можливості для залучення і використання матеріально-технічних, фінансових, трудових, інформаційних, природних та інших ресурсів.

З метою створення сприятливих організаційних та економічних умов для розвитку підприємства органи влади на умовах і у порядку, передбачених законом, відповідно до статті 48 ЦК України, надають підприємцям земельні ділянки, передають на певних умовах державне майно, створюють інші можливості. Разом з тим, відповідні факти економічних зловживань та рейдерства отримують все більшого поширення.

В цій сфері написано ряд наукових праць, в основу яких покладено розробки українських та закордонних учених з антикризової тематики, серед яких: В. І. Франчук, Л. С. Головова, О. А. Сороківська, А. В. Череп, О. І. Вівчар, Л. Я. Малюта, А. М. Штангрета, О. І. Копилюка, з правового регулювання підприємництва в Україні – М. Д. Бойка, підприємницької діяльності - З. С. Варналія, з проблем економічної та майнової безпеки, антрейдерської тематики – Д. В. Зеркалова, І. Туника, В. Полякова та інших, які адаптовані до Європейських стандартів з економічної та майнової безпеки підприємства і підприємництва (антирейдерства) [1-27].

Для організації навчання на підприємствах та в підприємницькій діяльності у цій сфері, авторами запропоновано створення регіональних бюро з діагностики економічної безпеки суб'єктів господарювання, які могли б функціонувати в умовах організації добровільних об'єднань територіальних громад, і використовувалися як засіб стратегічного безпекового розвитку.

Мета та завдання статті

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні необхідності створення регіональних бюро з діагностики економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження

Економічна та майнова безпека, рейдерство як явища в Україні є результатом не лише слабкої державної влади, недосконалості законодавчої та нормативної баз, але й інструментом наживи і навіть міжнародної політики, яким користуються «новітні державотворці», тому і боротьба з ним є неактивною і мало ефективною.

Формування основних заходів протидії зловживанням в економічній сфері та рейдерству в Україні можна розглядати як з позицій держави, так і з позицій громадськості як інструментарій посилення економічної та майнової безпеки суб'єктів господарювання та формування стратегії захисту від рейдерських посягань.

Як показало вивчення, життєдайне середовище для розвитку зловживань в економічній сфері та українському рейдерству, крім високого ступеня корумпованості

урядовців і правоохоронних органів, створюють недосконалість законодавства, відсутність в країні нормально функціонуючого фондового ринку, непублічність більшості власників, непрозорість фінансових потоків підприємств, прагнення приховати прибутки, за допомогою виплати зарплат «в конвертах» і «ручного» розподілу дивідендів.

За оцінками експертів, на вітчизняному ринку частка недружніх поглинань («рейдерських захоплень») становить 60-70%. Для ефективної протидії рейдерам в умовах об'єднання територіальних громад потрібно реформувати судову систему, дати чітке визначення рейдерства в законодавстві, запровадити кримінальну відповідальність реєстраторів, суддів та інших пов'язаних осіб за сприянням рейдерським діям.

На нашу думку, причиною є безпорадність правової системи, а тому пропонується на державному втручанні створення міжвідомчої групи (комісії) по боротьбі з рейдерством та злочинами в економічній сфері. На переконання інших створення міжвідомчого органу під керівництвом чиновників призведе до ще більшого заплутування питання. Виношуються ідеї і про реформування вітчизняного законодавства та прийняття спеціального «рейдерського» закону, хоча деякі вважають, що в прийнятті такого закону немає потреби. І що цікаво, поки ведуться дискусії та виношуються ідеї, в Інтернеті пропонуються оголошення щодо організації та проведення рейдерських атак, ну і, цілком логічно, – пропозиції щодо захисту від них.

Не випадково Генеральний прокурор України нещодавно запропонував створення у державі додатково Бюро державної безпеки. Можливо, ця ідея має право на життя. Та створення серед чисельних правоохоронних, антикорупційних, наглядових і т.д. органів ще й таких контрольних структур викликає багато запитань. Мабуть держава повинна більше вимагати від нині діючих правоохоронних органів.

Державні органи (у тому числі правоохоронні) повинні боротися не з абстрактним рейдерством, а з конкретними порушеннями закону, багато з яких передбачені Кримінальним кодексом, наприклад, за винесення суддею (суддями) явно неправомірного вироку, рішення або ухвали в Україні передбачена кримінальна відповідальність (ст. 375 Кримінального кодексу).

В решті решт, останнім кроком із стратегічно важливих напрямів захисту під час відбиття рейдерської атаки є створення аналітичної групи та центру оперативного планування. Кожна рейдерська атака є унікальною. Спрогнозувати подальші дії рейдера – обов'язкова умова для успішного її відбиття. Власне для цього й створюється аналітичний відділ. Аналітики ретельно збирають інформацію про рейдера, його дії, стиль роботи, оцінюють ефективність попередніх операцій, одночасно проводять SWOT-аналіз (аналіз сильних і слабких сторін) підприємства-клієнта. «На підставі цих даних з високою часткою ймовірності можна побудувати динамічні моделі подальшого розвитку подій, – каже експерт. – Після цього оперативний штаб координує роботу всіх структур, задіяних у відбитті рейдерської атаки, – юридичні служби, PR, охоронного підприємства, людей, що забезпечують адміністративний ресурс тощо» [28].

Що ж стосується антирейдерської компанії, то вона повинна мати у своєму розпорядженні штат фахівців, які можуть знадобитися під час відбиття атаки: власний юридичний департамент, PR-службу, ПОП (приватне охоронне підприємство) тощо. Це дозволяє швидко організувати захист підприємства, яке не має можливості самостійно протистояти рейдеру. У такому випадку компанія сама буде захист від рейдера і розробляє план відбиття атаки.

Існує й інший тип антирейдерів. Зазвичай до самої компанії або групи компаній входять лише керівник і аналітики. Решта служб набираються за принципом субпідряду. Відтак антирейдер лише координує роботу залучених незалежних юридичних компаній, PR-агенцій, приватних охоронних фірм тощо. Сам він здійснює лише стратегічне планування і загальне керівництво антирейдерською операцією. Зрозуміло, керівники антирейдерських компаній вважають, що ефективність дій за такою схемою буде ниж-

чою. Головна причина – занадто багато часу буде витрачено на налагодження комунікацій між різними службами, обмін відомостями та ухвалення рішень.

Загалом захист від економічних зловживань, поглинання і т.д. шляхом створення регіональних бюро з діагностики економічної безпеки суб'єктів господарювання в умовах організації добровільних об'єднань територіальних громад є засобом забезпечення стратегічного безпекового розвитку. Його можна представити як систему правових, адміністративних, соціальних і інших механізмів, які дозволяють прогнозувати, діагностувати та розробляти рекомендації, що перешкоджають перехопленню контролю над підприємством будь-яким рейдером. Цю систему можна умовно розділити на два основні блоки:

- стратегічні або превентивні дії, спрямовані на створення надійного корпоративного захисту та мінімізацію ризиків недружнього захоплення;
- тактичні або оперативні дії, мета яких не допустити перехоплення контролю над бізнесом в умовах атаки агресора, що почалася.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Забезпечення економічної безпеки виробничої діяльності в умовах добровільного об'єднання територіальних громад вимагає, щоб на підприємстві була створена власна система безпеки у формі регіонального бюро. Даючи характеристику системі безпеки підприємства, відразу визначимо деякі, на наш погляд, важливі методологічні положення.

По-перше, система безпеки підприємства не може бути шаблонною. Необхідно враховувати особливості функціонування територіальної громади. Вона повинна бути унікальною на кожному підприємстві, оскільки залежить від рівня розвитку і структури виробничого потенціалу, ефективності його використання і спрямованості виробничої діяльності, якісного стану кадрів, виробничої дисципліни, стану навколишнього середовища, ризику виробництва і т.д.

По-друге, система безпеки підприємства є самостійною, відособленою від аналогічних систем інших виробничих одиниць. Але її відособленість відносна, оскільки система безпеки підприємства – це складовий елемент безпеки більш високого рівня – територіальної громади, міста, регіону, країни. Дуже багато завдань безпеки підприємства не можуть бути вирішені самостійно без рішень, що приймаються на більш високому системному рівні, і перш за все – державному. Саме на цьому рівні ухвалюються найважливіші політичні, макроекономічні, правові і інші рішення, що створюють середовище безпеки виробничої діяльності. Служба безпеки конкретного підприємства залежить також і від активності служб безпеки конкурентних підприємств, вона створюється і функціонує на основі прийнятих законодавчих актів, залежить від можливостей придбання засобів захисту, рівня підготовки і кваліфікації кадрів тощо.

По-третє, система безпеки підприємства повинна бути комплексною. Вона покликана забезпечити безпеку економічну, фінансову, науково-технічну, кадрову, інтелектуальну, екологічну, інформаційну, фізичну, техногенну, пожежну і ін. А, отже, у її складі повинні бути відповідні елементи, органи, сили, засоби.

Створення регіональних бюро з діагностики економічної безпеки суб'єктів господарювання в умовах організації добровільних об'єднань територіальних громад як засіб стратегічного розвитку системи безпеки підприємства і організація її успішного функціонування повинні спиратися на методологічні основи наукової теорії безпеки.

Метою системи безпеки є своєчасне виявлення і запобігання як зовнішніх, так і внутрішніх небезпек і загроз, забезпечення захищеності діяльності підприємства і досягнення ним цілей бізнесу.

Безумовно, що досягнення поставленої мети можливе лише на основі вирішення комплексу завдань, серед яких виділяють: 1) виявлення реальних особливостей і

прогнозування потенційних небезпек і загроз підприємству; 2) знаходження способів їх запобігання, ослаблення або ліквідації наслідків їх дії; 3) знаходження сил і засобів, необхідних для забезпечення економічної безпеки підприємства; 4) організація взаємодії з правоохоронними і контрольними органами в цілях запобігання і припинення правопорушень, направлених проти інтересів підприємства; 5) створення власної служби безпеки підприємства і ін.

Система безпеки підприємства покликана виконувати певні функції, серед яких виділяють такі: 1) прогнозування ситуації реальної небезпеки; 2) виявлення, попередження та послаблення небезпек і загроз; 3) забезпечення захищеності діяльності підприємства і його персоналу; 4) збереження майна підприємства; 5) створення здорового конкурентного середовища; 6) ліквідація наслідків завданого збитку й ін.

Економічна та майнова безпека підприємства і підприємництва (антирейдерство), передбачає систему знань, які дозволяють, при певних умовах і обставинах, забезпечити відповідну, але не повну, в силу недосконалості чинного законодавства, безпеку економічної діяльності підприємства і підприємницької діяльності. В цьому відношенні необхідно відзначити, що категорія економічної безпеки мала б охоплювати і фінансово-майнову безпеку безпосередньо підприємства і підприємницької діяльності. Та як показує практика, ця наукова сфера має суттєві вади. В останні роки через недосконалість законодавства та відсутність не лише кримінальної, а й з позицій християнської доктрини – звичайної гуманістично-моральної відповідальності за окремі види порушень цивільного, господарського, кримінального законодавства і Конституції України, отримали розвиток численні зловживання, серед яких найгрубішим варто визнати саме рейдерство. Проведене дослідження направлено на формування базових знань в цій специфічній сфері суспільного життя, що дозволить у значній мірі запобігти виникненню вищезазначених негативних явищ шляхом прогнозування, діагностування та вжиття попереджувальних заходів щодо їх вчинення.

Література

1. Андрушків Б. М., Малюта Л. Я. та ін. Економічна та майнова безпека підприємства і підприємництва (Антирейдерство). Тернопіль: Вид. Тернопільського державного технічного університету ім. Івана Пулюя. 2008.
2. Барановський О. Визначення показників економічної безпеки. *Економіка. Фінанси. Право*. 1999. №8. С. 14-16.
3. Бинько И., Шлемко В. Как обеспечить экономическую безопасность Украины? *Всеукраинские ведомости*. 1997. №138. С. 3-8.
4. Біла С. Тіньова економіка та її вплив на структурне трансформування українського виробництва. *Економіка України*. 2000. № 10. С. 54-61.
5. Білорус О. Г. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія. К., 2003. 733 с.
6. Бушенко А. І., Кучеренко В. Г. Державне регулювання економіки в перехідний період. Одеса, 1999. 116 с.
7. Геск'єр А. Загальний огляд макроекономічної ситуації в Україні. *Вісник НБУ*. 2004. №4. С. 5-7.
8. Горшенина Е. В. Система основных социально-экономических индикаторов уровня жизни в регионе. *Вопросы статистики*. 2002. №4. С. 47-54.
9. Губський Б.В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі. К., 1998. 241 с.
10. Дзись Г. Роль регіонів у становленні національної економіки України. *Економіка України*. 1999. №10. С.19-28.
11. Економіка підприємства: Підручник. За загальною редакцією Й. М. Петровича. Львів: «Новий Світ-2000», 2004. 680 с.
12. Ермошенко Н. Определение угрозы национальным интересам государства в финансово-кредитной сфере. *Экономика Украины*. 1999. №1. С. 4-12.

-
13. Ковалев Д., Сухорукова Т. Экономическая безопасность предприятия. *Экономика Украины*. 1998. №10. С. 48-51.
 14. Ковальський В., Голодніков О., Кузьменко В. Про підвищення рівня еколого-енергетичної безпеки України. *Економіка України*. 2000. №10. С. 34-41.
 15. Козаченко А.В., Пономарев В.П., Ляшенко А.Н. Экономическая безопасность предприятия. К., 2003. 280 с.
 16. Конституція України. К., 1996. 63 с.
 17. Концепція економічної безпеки України. Інститут економічного прогнозування. Керівник проекту В. М. Геєць. К., 1999. 56 с.
 18. Ляшенко О.М. Продовольча безпека в контексті національної безпеки держави. *Економіка. Менеджмент. Підприємництво: Зб. наук. праць Східноукраїнського держ. ун-ту*. Вип. 4. Луганськ, 2001. С. 15-19.
 19. Махонич І.В. Проблемы экономической безопасности Украины. *Вісник Східноукраїнського держ. ун-ту*. Вип. 5. Луганськ, 1999. С. 208-212.
 20. Мочерный С., Плотников А. Экономическая безопасность в контексте государственного суверенитета Украины. *Экономика Украины*. 1998. №4. С.4-12.
 21. Мунтіян В. І. Економічна безпека України. К., 2004. 462 с.
 22. Павловський М. Засади національної безпеки України на перехідному етапі. *Голос України*. 2003. 3 квітня. С. 6.
 23. Пастернак-Транушенко Г. Економічна безпека держави. К., 2002. – 302 с.
 24. Пономарьов В. П. Забезпечення економічної безпеки підприємства як елемент сучасного менеджменту. *Торгівля і ринок України*. 1999. Вип. 4. С. 170-175.
 25. Про соціально-економічне становище України у 2004 році: Статистичний щорічник. К., 2005. 328 с.
 26. Стеченко Д.М. Управління регіональним розвитком. К., 2003. 223 с.
 27. Шлемко В. Бінько І. Економічна безпека України: сутність і напрями забезпечення. К., 2002. – 144 с.
 28. Зайцев І. Люди в білому. *Контракты*. 2007. №15. URL: <http://archive.kontrakty.ua/gc/2007/15/29-kreativ.html?lang=ua>
 29. Lambert D. La defence de l'economie: la conjugaison des efforts de l'Etat, de l'enterprise et d'individu. *Strategique*. 1990. №2. P. 83-98.
 30. Nolan R.L. Managing the Computer Resource: A stage Hypothesis, *Communications of ACM*. 2003. №16. P.399-405.

References

1. Andrushkiv, B. M. and Malyuta, L. Ya. (2008). *Ekonomichna ta majnova bezpeka pidpry'emstva i pidpry'emny'cztva (Anty'rejderstvo)*. [Economic and property security of enterprises and entrepreneurship (anti-crafts)]. Vy`d. Ternopil`s`kogo derzhavnogo texnichnogo universy`tetu im. Ivana Pulyuya. Ternopil. Ukraine.
2. Baranovs`ky`j, O. (1999). «Definition of indicators of economic security». *Ekonomika. Finansy`. Pravo*. no. 8. pp. 14-16.
3. By`n`ko, Y. and Shlemko V. (1997). «How to ensure economic security of Ukraine?». *Vseukray`nsky`e vedomosty`*. no. 138. pp. 3-8.
4. Bila S. (2000). «The shadow economy and its influence on the structural transformation of Ukrainian production». *Ekonomika Ukrayiny`*. no. 10. pp. 54-61.
5. Bilorus, O. G. (2003). *Globalizaciya i bezpeka rozvy`tku*. [Globalizaciya i bezpeka rozvy`tku]. Monografiya. Kiev. Ukraine.
6. Bushenko, A. I. and Kucherenko V. G. (1999). *Derzhavne regulyvannya ekonomiky`v perexidny`j period*. [Economy state regulation in the transition period]. Odessa. Ukraine.
7. Gesk'yer, A. (2004). «General review of the macroeconomic situation in Ukraine». *Visny`k NBU*. no. 4. pp. 5-7.

-
8. Gorsheny`na, E. V. (2002). «System of basic social and economic indicators of living standards in the region». *Voprosy statistiki*. no. 4. pp. 47-54.
 9. Gubs`ky`j, B. V. (1998). *Investy`cijnij procesy` v global`nomu seredovy`shhi*. [Investment processes in the global environment]. Kiev. Ukraine.
 10. Dzis`, G. (1999). «The role of regions in the formation of the national economy of Ukraine». *Ekonomika Ukrayiny`*. no. 10. pp.19-28.
 11. *Ekonomika pidpny`emstva*. [Enterprise Economics]. (2004). In Petrovy`ch J. M. (ed.). «Novy`j Svit-2000». Lviv. Ukraine.
 12. Ermoshenko, N. (1999). «Definition of a threat to the national interests of the state in the financial and credit sphere». *Jekonomika Ukrainy*. no. 1. pp. 4-12.
 13. Kovalev, D. and Suhorukova T. (1998). «Economic security of an enterprise». *Jekonomika Ukrainy*. no. 10. pp. 48-51.
 14. Koval`s`ky`j V., Golodnikov O. and Kuz`menko V. (2000). «On raising the level of ecological and energy security of Ukraine». *Ekonomika Ukrayiny`*. no. 10. pp. 34-41.
 15. Kozachenko, A. V., Ponomarev V. P. and Ljashenko, A. N. (2003). *Jekonomicheskaja bezopasnost' predpriyatija*. [Economic security of the enterprise]. Kiev. Ukraine.
 16. *Konsty`tuciya Ukrayiny`*. (1996). [The Constitution of Ukraine]. Kiev. Ukraine.
 17. *Koncepciya ekonomichnoyi bezpeky` Ukrayiny`*. *Insty`tut ekonomichnogo prognozuvannya*. (1999). [Concept of economic security of Ukraine. Institute for Economic Forecasting]. Kerivny`k proektu V. M. Geyecz. Kiev. Ukraine.
 18. Lyashenko, O. M. (2001). *Prodoval`cha bezpeka v konteksti nacional`noyi bezpeky` derzhavy`*. [Food safety in the context of national security of the state. Economy. Management]. *Ekonomika. Menedzhment. Pidpny`emny`cztvo: Zb. nauk. pracz` Sxid-noukrayins`kogo derzh. un-tu*. Issue. 4. Lugans`k, pp. 15-19.
 19. Mahonich, I. V. (1999). «Problems of economic security of Ukraine». *V`3snik Sh`3dnoukra;ns`kogo derzh. un-tu*. Issue. 5. Lugans`k. pp. 208-212.
 20. Mochernyj, S. and Plotnikov, A. (1998). «Economic security in the context of the state sovereignty of Ukraine». *Jekonomika Ukrainy*. no. 4. pp. 4-12.
 21. Muntiyan, V. I. (2004). *Ekonomichna bezpeka Ukrayiny`*. [Economic Security of Ukraine]. Kiev. Ukraine.
 22. Pavlovs`ky`j, M. (2003). «The Principles of National Security of Ukraine at the Transitional Stage». *Golos Ukrayiny`*. 3 kvitnya. pp. 6.
 23. Pasternak-Tranushenko, G. (2002). *Ekonomichna bezpeka derzhavy`*. [Economic Security of the State]. Kiev. Ukraine.
 24. Ponomar`ov, V. P. (1999). «Ensuring the economic security of the enterprise as an element of modern management». *Torgivlya i ry`nok Ukrayiny`*. Issue 4. pp. 170-175.
 25. Pro social`no-ekonomichne stanovy`shhe Ukrayiny` u 2004 roci: Staty`sty`chny`j shhorichny`k. (2005). [On the socio-economic situation of Ukraine in 2004: Statistical Yearbook]. Kiev. Ukraine.
 26. Stechenko, D. M. (2003). *Upravlinnya regional`ny`m rozvy`tkom*. [Regional development management]. Kiev. Ukraine.
 27. Shlemko, V. and Bin`ko, I. (2002). *Ekonomichna bezpeka Ukrayiny` : sutnist` i napryamy` zabezpechennya*. [Regional development management]. Kiev. Ukraine.
 28. Zaitsev I. People in white. Contracts 2007. №15, available at: <http://archive.kontrakty.ua/gc/2007/15/29-kreativ.html?lang=en>
 29. Lambert, D. (1990). La defence de l`economie: la conjugaison des efforts de l`Etat, de l`entreprise et d`individu. *Strategique*. no. 2. pp. 83-98.
 30. Nolan, R. L. (2003). Managing the Computer Resource: A stage Hypothesis, *Communications of ACM*. no. 16. pp. 399-405.

Стаття надійшла до редакції 22.04.2018 р.